

MEMÒRIA DE LA INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA I SEGUIMENT A L'AVINGUDA DEL PORTAL DE L'ÀNGEL, 6.

Districte de Ciutat Vella, Barcelona.

Codi 041/12

Promotor: Foot locker

Direcció: Javier González.

Realització: GLOBAL CHM S.L

Sant Cugat del Vallés, Setembre de 2014.

ÍNDEX

FITXA TÈCNICA

1. Introducció.....pàgina 4.
2. Situació i antecedents històrics.....pàgina 5.
3. Motius i Metodologia.....pàgina 6.
4. Desenvolupament i resultats.....pàgina 6.
5. Bibliografia.....pàgina 19.

Documents annexos.

- Planimetria.
- Inventari i fitxa d'Ues.

FITXA TÈCNICA

MEMÒRIA: Intervenció arqueològica i seguiment a l'Avinguda del Portal de l'Àngel, 6.

LOCALITZACIÓ: Fitxa cadastral: 0112490/001 Ciutat Vella, Barcelona.

COMARCA: Barcelonès.

TIPUS D'INTERVENCIÓ:

Preventiva. Recerca necessària per a la localització i documentació de les possibles restes patrimonials que pogessin estar afectades per l'actuació urbanística i en compliment amb l'objectiu que marca la llei 9/1993 del patrimoni cultural català i el Decret 78/2002, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic.

COORDENADES U.T.M. ETRS89

E (X) 430896.4 m N(Y) 4581827.3 m UTM 31/ETRS 89

Z: 10.8 m.s.n.m

CODI: 041/12.

DATA PERMÍS: 18-20 de Juny de 2012.

CRONOLOGIA POTENCIAL:

Materials i ceràmiques romanes. Alt Imperi. Segles I-II-III d.c

DIRECCIÓ TÈCNICA: Javier González.

DIBUIX I PLANIMETRIA: Javier González i Maria Pujals*.

* (Arkpadoc S C).

EXECUCIÓ: GLOBAL CHM.

PROMOTOR: Foot Locker.

1. Introducció.

Dins de les tasques de reforma i rehabilitació per la instal·lació d'una botiga Foot Locker en l'edifici situat a l'Avinguda Portal de l'Àngel, 6 (Ciutat Vella, Barcelona), els dies 18, 19 i 20 de l'any 2012 es va realitzar un seguiment i control de rebaixos al subsòl per tal de registrar l'absència o presència de restes i estructures arqueològiques.

El fet que motivava la intervenció en aquest indret que s'inclou en una Zona d'Interès Arqueològic i d'alt valor històric, eren els rebaixos que es van realitzar pel fossat de l'ascensor, les sabates per a la base d'una escala i una sabata de suport de dos pilars interiors.

Fig 1-3. Foto detall de l'Arc i pilar reconstruït sobre la base original del aqüeducte romà. Detall Edifici rehabilitat (façana) i planimetria cadastral. Escala 1: 5000.

Les perspectives arqueològiques d'aquesta superfície es detallaven al projecte d'intervenció arqueològica preventiva de l'Ajuntament de Barcelona d'acord amb les directrius tècniques del Museu d' Història de la Ciutat de Barcelona, amb el Codi 041/12.

2. Situació i antecedents històrics.

Com ja s'ha esmentat al principi, aquest edifici es troba en un sector d'alt interès històric com és el districte de Ciutat Vella de Barcelona, concretament en una de les zones pertanyents al *suburbium* de la ciutat romana de Barcino, en línia amb la plaça Nova i la sortida de la ciutat romana per la porta *decumana* i l'acueducte.

Fig 4. Detall Plaça Nova i restes d'acueducte, en línia amb el carrer Portal de l'Àngel.

Des del punt de vista del registre arqueològic, en dues intervencions al núm. 9, 11 i 13 de l'Avinguda del Portal de l'Àngel, molt proper a la finca nº 6 objecte d'aquesta intervenció arqueològica, es van documentar diverses deposicions naturals d'origen al·luvial i per sota d'aquests nivells, es van registrar estrats i estructures (restes del rudus d'una via) d'època romana entre la cota - 0'60 m. i la cota - 1'20 metres, respecte la rasant del carrer.

A més a més aquest lloc també està inclòs dins el recinte emmurallat construït en època medieval; recentment, en una intervenció realitzada al número 12 de l'Avinguda del Portal de l'Àngel es documentaren restes de murs i paviments associats a un edifici d'època moderna i medieval.

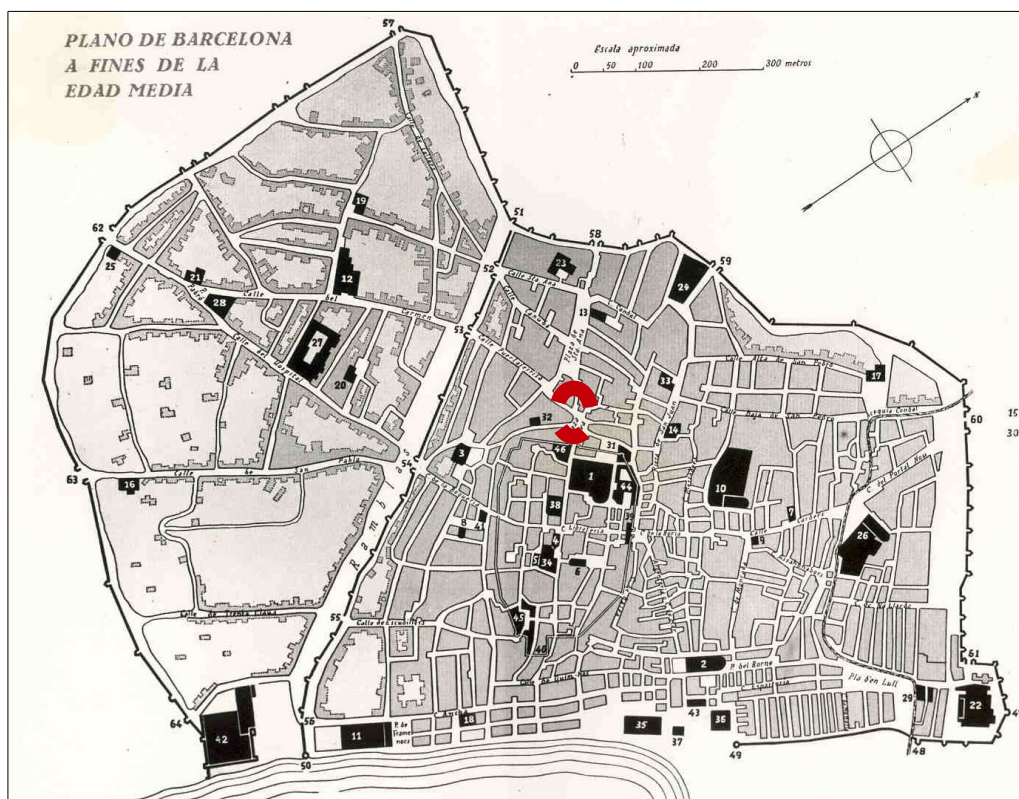

Fig 5. Pla de la muralla medieval amb la situació aproximada de la intervenció.

A l'actual plaça de Carles Pi i Sunyer, just enfront de la finca tractada, estava l'antiga església de Sant Gaietà (Segles XVII-XVIII), i que surt topografiada als Quarterons de Garriga i Roca (1858).

3. Motius i Metodologia.

Totes les variables històriques i arqueològiques van justificar i motivar la intervenció i metodologia per tal de localitzar-hi camins, zones de necròpolis, zones residencials o d'activitat agrària, d'artesanat o comercial.

L'obertura del subsòl s'ha fet tant mecànicament com de forma manual. Un cop localitzades restes arqueològiques s'ha procedit a la seva excavació i documentació (inclòs dibuix), utilitzant la metodologia adient segons el moment, decidida pel director de la intervenció i amb el vist-i-plau del responsable del Servei d'Arqueologia del Barcelona .

El mètode de registre de les dades que es va utilitzar pel registre d'estrats i estructures ha estat el desenvolupat per Harris i Carandini, per al registre objectiu dels elements i estrats. S'ha realitzat una enumeració deposicional d'aquestes (anomenades "Unitat Estratigràfica", UE).

4. Desenvolupament i resultats.

El seguiment i control dels rebaixos mecànics de terreny de l'edifici situat a l'Avinguda Portal de l'Àngel, 6 (Ciutat Vella, Barcelona) es va fer entre el 18

al 20 de Juny de 2012; en aquestes jornades es van realitzar el fossat de l'ascensor, les sabates per a la base d'una escala i també una gran sabata de suport de dos pilars interiors amb riostes laterals. Abans d'aquesta intervenció ja se havien fet el rebaix 1 (de 3'00 x 23'00 x 0'80 m) i el sector est del rebaix 3 (de 5'00 x 2'50 x 0'80 m).

Les mesures absolutes dels rebaixos realitzats en aquesta intervenció son:

- Fossat de l'ascensor de 2'00 x 2'00 x 0'50 metres (Rebaix 2).
- Forat per les sabates d'una escala 4'00 x 0'50 x 0'40 metres (Rebaix 4).
- Gran sabata de suport de dos pilars interiors de 5'00 x 2'50 x 0'40 metres (Rebaix 3) i riostes de 4'20 x 0'40 x 0'40 metres.

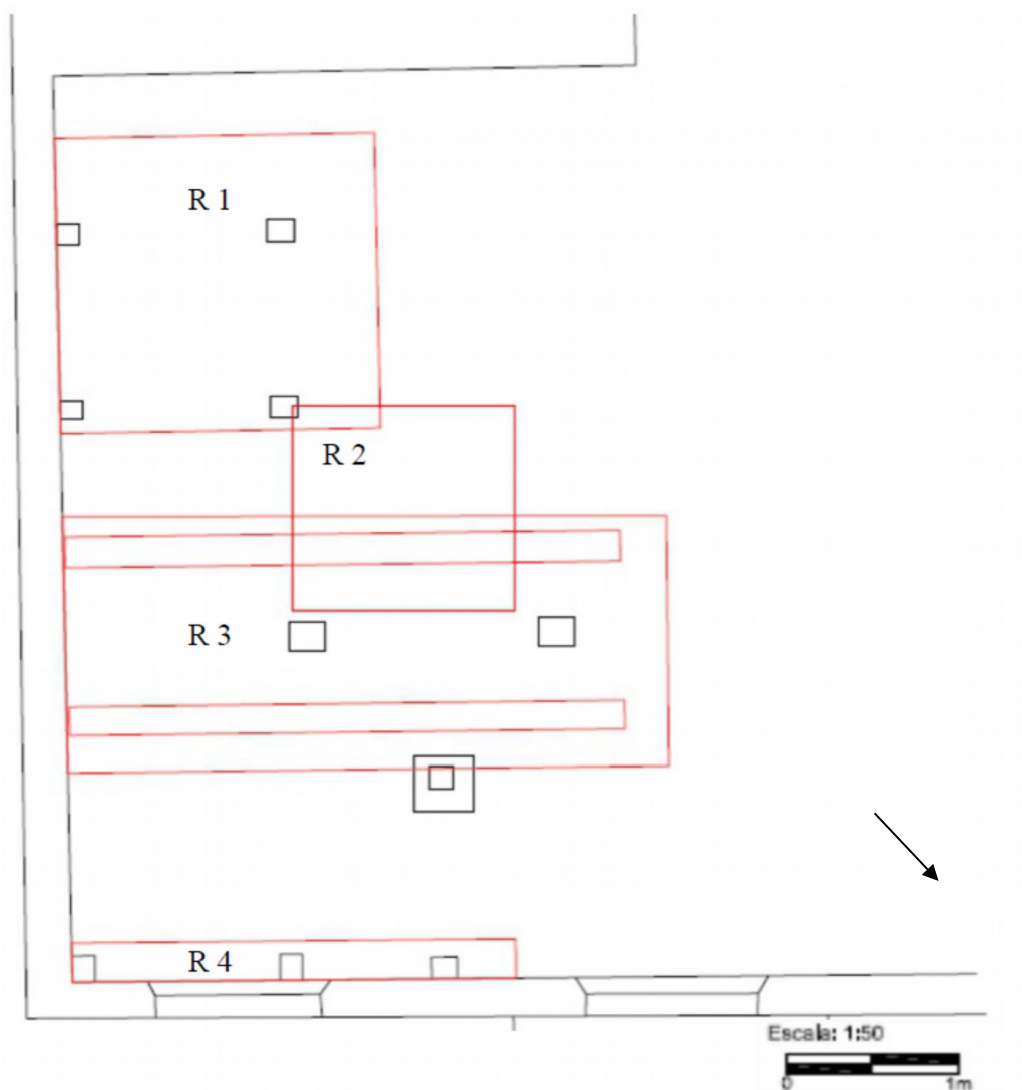

Fig 6. Planimetria dels rebaixos realitzats.

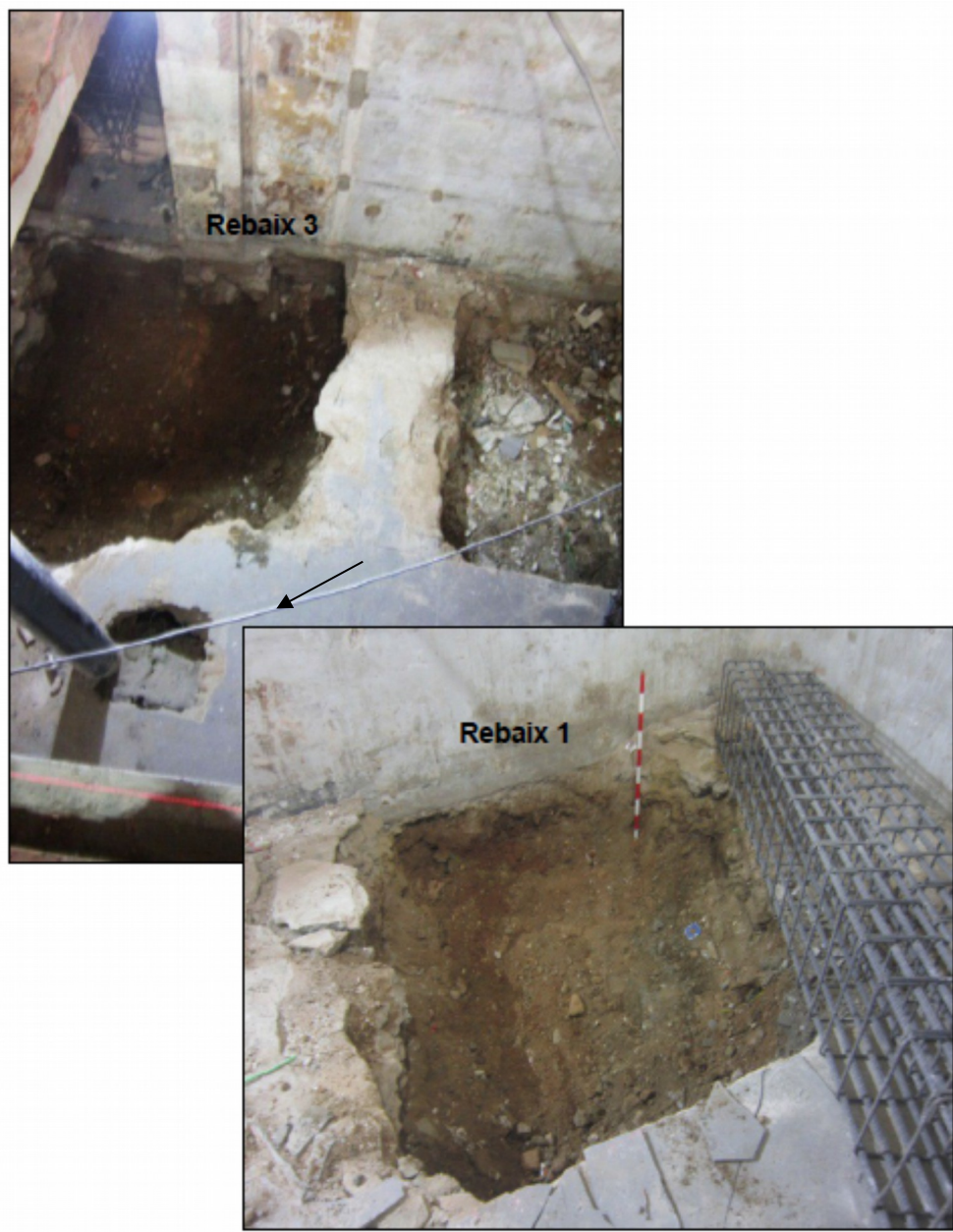

Fig 7 i 8. Imatge dels sondeigs realitzat abans del seguiment.

En part del rebaix 3 (sector est) de 2'5 x 2'5 x 0'80 metres ja realitzat abans d'aquesta intervenció, es va documentar les restes d'un mur (UE 70, de 3'00 x 0'40 metres) possiblement ja afectat superficialment en anteriors intervencions o modificacions, mur de pedres irregulars.

Fig 9 i 10. Secció est i empremta del mur i detall secció oest del mur UE 70.

Aquest mur encara existent fins les cotes finals de rebaix (-80 metres /amb cota absoluta de 10'00 m.s.n.m), formava part del edifici original i està relacionat amb altre mur també relativament afectat que s'ha documentat al sector oest de la superfície i sector oest del retall del R 3. Aquest mur ha estat eliminat per la instal·lació d'una riostra (1) necessària per la fonamentació del edifici.

Fig 11. Mur de 0'90 x 0'40 m. documentat al sector W (UE 40), que fa cantonada amb la continuïtat del mur del sector est del R 3 (UE 70).

Des del principi de les actuacions i rebaixos s'ha pogut constatar l'inconsistència dels substrats i de l'infraestructura producte de les contínues modificacions del subsòl, també la dificultat i inseguretat per rebaixar molt a prop d'un pilar estructural de l'edifici original.

Fig 12 i 13. Fotografies de l'estat de conservació dels perfils i de l'inseguretat dels rebaixos.

Amb la realització del fossat de l'ascensor (R 2, dimensions de 2'00 x 2'00 x 0'50 metres) i el rebaixi R 3, fet parcialment abans d'aquesta intervenció, s'ha pogut constatar la presència d'una estructura/dipòsit (UE 30) tallada i registrada parcialment (només un 25% de la seva totalitat). Aquesta estructura feta amb morter, tenia la planta de tendència rodona, i possiblement d'1 metre de perímetre (3/4 parts haurien estat eliminades amb anterioritat a aquesta intervenció, ver Documents Annexos en *Planimetria*). Estructura amb una potencia conservada de 0'30 m. i amortitzada per un estrat d'argiles (UE 31) amb presència de ceràmica vidriada marró (moderna i contemporània, finals segle XIX). Dins d'aquest estrat hem documentat també restes d'una "ampolla de vidre" (que a falta d'una revisió molt especialitzada i microscòpica podria tractar se d'un ungüentari romà).

Fig 14 i 15. Fotografies del coll de l'ampolla de vidre i ceràmica vidrada de l'estructura UE 30.

Amb la neteja del rebaix ja efectuat abans (sector est de R 3) i el rebaix del forat per la realització de les sabates de fonamentació es va documentar també nivells de deposicions amb presència de materials romans. Al costat del pilar estructural del l'edifici es va documentar l'UE 10, un nivell marginal, no registrat en extensió (oest i centre del sondeig 1) i l'UE 20 un nivell de deposició documentat fins les cotes d'abandó de l'obra en les rebaixos R 3 i R 2, i la riostra 1, on es va localitzar un gran fragment d'*Opus signinum*.

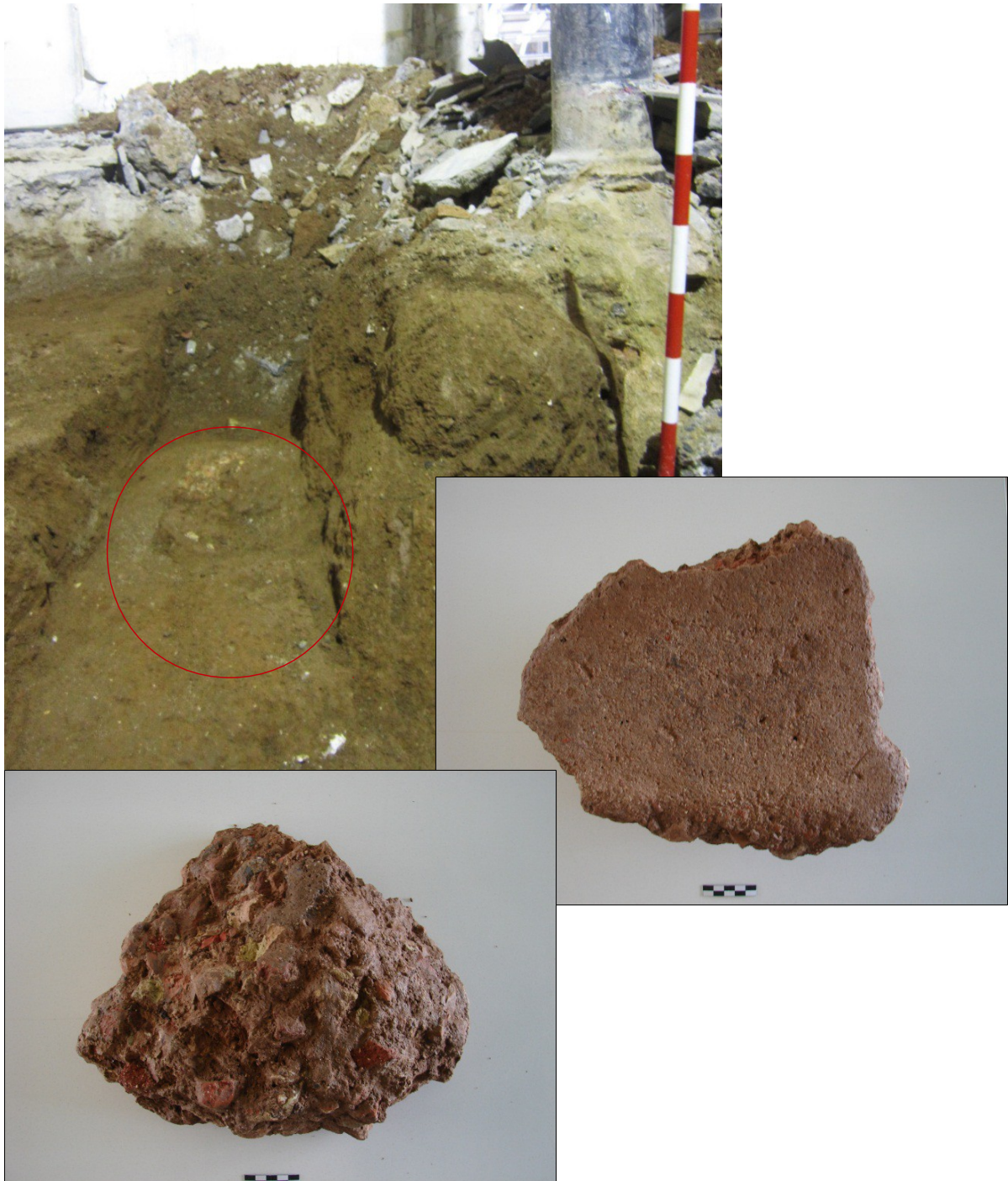

Fig 16 i 18. Registre del fragment de morter i detall fragment cara externa i interna.

Es denomina *opus signinum* a diversos aparells utilitzats en l'arquitectura i enginyeria hidràulica romanes i les obres realitzades amb ells; és una espècie de formigó compost de calç, sorra o puzolana i maó picat o pols de maó. Es va utilitzar en sòls i, sobretot, com a revestiment de conductes o dipòsits d'aigua, piscines, etc. També es documentem formant lloses o tapadores d'inhumacions, exemple el jaciment de la Plaça de Madrid.

Fig 19. Detall del jaciment sepulcral de la Barcino romana de la plaça vila de Madrid (Barcelona) amb tombes datades entre els segles II i III d.C.

A més d'aquest fragment de *opus signinum* es van trobar en aquest estrat compost per argiles i sorres ataronjades (10'33 m.s.n.m) altres fragments de ceràmica (de cuina africana), àmfora romana (africana en galba blanca) ceràmica comú romana i també restes de fauna (amb traces de consum).

Fig 20-23. Fragment de costella probablement d'ovicàpid amb traces de consum.

Un altre fet significatiu arqueològicament en la intervenció del rebaixos realitzats va ser la documentació d'una possible estructura (positiva) registrada parcialment (UE 50) a sota del pilar estructural i al costat de la riostra 1 (en aquest espai no es va poder excavar en extensió mes degut al perill potencial.

Aquesta estructura composta de pedres (irregulars, no còdols) i un fragment de dolia romana estava amortitzada pel nivell UE 20 (argiles marrons ataronjades amb presència de ceràmica romana).

Fig 24. Detall estructura de pedres alineades, al costat del pilar, que dificultava el seu registre i excavació.

Fig. 25 i 26. Detall de fragment de Dolia i estructura de pedres alineades (UE 50).

Malauradament i degut a la dificultat i inseguretat, a més de la pràctica coincidència de la cota final del rebaix (0'80 m) no es va poder registrar (dibuixar) en la seva totalitat i es va a mantenir i tapar amb la infraestructura que l'obra va a instal·lar per a la incorporació de dos nous pilars.

Per concloure aquesta memòria de la intervenció realitzada al l'avinguda de l'Àngel 6, hem de destacar el fet més significatiu i arqueològicament interessant va ser el registre d'un nivell romà documentat puntualment UE 10 i d'altre registrat en major superfície que és l' UE 20, amb cotes relativament properes a la superfície (0'30/0'40 metres), fet molt comú amb altres dades mencionades a la pàgina 3 del PIA (Projecte d'Intervenció Arqueològica a l'avinguda del Portal de l'Àngel, 6).

“En dues intervencions al núm. 9, 11 i 13 de l'avinguda del Portal de l'Àngel, molt proper a la finca objecte d'aquest projecte d'intervenció arqueològica, es van documentar diverses deposicions d'origen al·luvial. Per sota d'aquests nivells, es van poder documentar estrats i estructures (restes del rudus d'una via) d'època romana entre la cota -60 cm i la cota - 120 cm, respecte la rasant del carrer”.

Les cotes per la documentació del nivell UE 20, registrat en una superfície major, a més d'amortitzar l'estructura UE 50, i contenir fragments ceràmiques, inclòs un gran fragment d'opus signinum són semblants topogràficament i culturalment a les documentades molt a prop. A més a més el context on es troba, dins d'una de les zones pertanyents al suburbium de la

ciutat romana de Barcelona, a prop del portal de la plaça Nova. Per aquest motiu i com ja es deia en el PIA del Portal de l'Àngel, 6, seria factible en continues intervencions localitzar-hi camins, zones de necròpolis, zones residencials o d'activitat agrària, d'artesanat o comercial.

Aquest espai concret localitzat és molt proper al traçat d'un dels aqüeductes romans de la ciutat i de altres espai funeraris en la perifèria de les muralles com el de la vila de Madrid.

La adscripció cronocultural d'aquest indret ara registrat està en funció dels materials romans que podem situar a cavall del final de l'època d'Augusto amb l'inci de l'Alt Imperi (segle I d.c).

5. BIBLIOGRAFIA.

Vitruvio Polión, Marco (2009). "Los diez libros de Arquitectura". Con prólogo de D. Rodríguez, "Vitruvio y la piel del clasicismo", pp. 11-51. Madrid: Editorial Alianza. ISBN 978-84-206-7133-9.

Berni Millet, P. Carreras Monfort, C. "El circuit comercial de Barcino: reflexions al voltant de les marques amfòriques". Faventia 23/1, 2001 103-129.

Beltrán de Heredia Bercero, J. "La Via sepulchralis de la Plaza de la Villa de Madrid. Un ejemplo del ritual funerario durante el alto imperio en la necrópolis occidental de Barcino". Quarhis, època II, núm 3 (2007), pp. 12-63.

Documents annexos.

- Planimetria.**
- Inventari i fitxa d'Ues.**
- CD.**